

Література:

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.
2. Бех І.Д. та ін. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / І.Д. Бех [та ін.]// Книга класного керівника: довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. - Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С.288-326.
3. Дем'яненко О.О. Проблема громадянської освіти і виховання особистості: історико-філософський аспект // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка : зб. наук. праць. Вип. 20 / Глухівський НПУ ім. О.Довженка; редкол.: О. І. Курок (відп. ред.) [та ін.]. – Глухів: ГНПУ ім. О.Довженка, 2012. – С. 273-276 (Серія: Педагогічні науки; вип. 20).
4. Єфремова Г. Л. Формування професійно-особистісних якостей майбутніх соціальних педагогів засобами волонтерської практики // Педагогічні науки: Зб. наук. пр. – Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – Ч. 2. – С. 323-330.
5. Іванов М.С. Політична освіта в контексті політичних трансформацій суспільства. Монографія. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П.Могили, 2004. – 280 с.
6. Капська А. Й. Соціальна робота: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
7. Кошолуп О. Ф. Громадянське виховання старшокласників у процесі історико-краєзнавчої діяльності : автореф. дис. на здоб. наук. ступ.канд. пед. наук спец. 13.00.07 – «Теорія і методика виховання» / Кошолуп О. Ф. . – Херсон, 2005. – 22с.
8. Кондрашова, Л.В., Лаврентьєва, О.О., Зеленкова, Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В.Кондрашова, О.О.Лаврентьєва, Н.І.Зеленкова. - Кривий Ріг : КДПУ, 2008 - 187 с.
9. Мосіяшенко В.А. Українська етнопедагогіка: Навч. посіб. - 2-ге вид., стер. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. - 174 с.
10. Яремчук Н.Я. Педагогіка : навч. посіб. – Львів, 2011. – 246 с.

УДК 378.150

Н.Я. Вовчаста, м. Львів, Україна / N. Vovchasta, Lviv, Ukraine
e-mail: nat_vovchasta@ukr.net

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Анотація. У статті обґрунтовані основних положень моделювання системи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту. Виявлено специфіку гуманітарної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту та показано доцільність використання інтегративного, системного, синергетичного та інших методологічних підходів. Визначено мету іншомовної підготовки майбутнього фахівця як формування особистості, здатної до співіснування з представниками інших мов і культур, прагнучої до саморозвитку і самореалізації, підвищення рівня освіченості й розширення кругозору, з розвиненими комунікативними навичками, що дозволяють їй вільно спілкуватися з партнерами з інших країн. Обґрунтовано принципи (гуманізації, природовідповідності, культуровідповідності, індивідуалізації та ін.), компоненти готовності до іншомовного спілкування майбутніх фахівців цивільного захисту (мотиваційно-цільовий, знаннєво-інформаційний, діяльнісно-операційний та особистісно-ціннісний) та педагогічні умови: урахування особливостей професійної діяльності фахівців цивільного захисту. Представлено графічне зображення запропонованої моделі.

Ключові слова: фахівець, цивільний захист, знання, професійна іншомовна підготовка, дисципліна, професійна діяльність, комунікативні навички, методологічні підходи.

The scheme of the system of professional foreign training of future civil defence specialists

Annotation. The main principle of professional foreign training of the future civil defence specialist is based. The specific of humanitarian training of future specialists civil defense is shown. Expediency of using integrative, systematic, synergetic and other methodological approaches is demonstrated. The goal of foreign language training of future specialist is defined. Specialist should communicate with the representative from other countries, strive for self-development and self-realization, improve education and expand knowledge. These skills help to understand and communicate with partners on professional themes.

The principles of humanization and personalization are given. Such components as motivation, knowledge, activity and business or personal values are found out. The pedagogical conditions of professional activity of future specialists of civil defense are explained. A graphic representation of the proposed model is represented.

Key words: specialist, civil defense, knowledge, professional foreign training, practical classes, professional activity, communicative skills, methodological approaches.

Постановка проблеми. Реформування освіти в Україні пов'язане з модернізацією змісту іншомовної підготовки фахівців, метою якої є оволодіння іноземною мовою як засобом міжособистісного спілкування у професійній сфері. Завданням вищої професійної освіти є не тільки формування

професійних знань, умінь та навичок, але і формування орієнтації на подальше підвищення своєї професійної компетенції, розвиток уміння спілкуватися, використовуючи слово як засіб комунікації, для вирішення професійних завдань в умовах розширення міжнародних зв'язків [7, с. 113].

У сучасних умовах зростає роль іноземних мов в усіх сферах людської діяльності. Адже дедалі частіше іноземна мова набуває статусу політичного, соціально-економічного, механізму культурологічного та міжнаціонального порозуміння між представниками світової спільноти. Важливість знання іноземних мов у сучасному глобалізованому світі надзвичайно велика. Сьогодні для того, щоб отримувати найновішу інформацію та обмінюватися нею, встановлювати професійні та особисті контакти часто необхідно знати принаймні одну із іноземних мов. Відтак на ці виклики сьогодення повинна відповідати освіта [6, с. 135]. Іншомовна підготовка кожної людини повинна забезпечити їй знання та вільне володіння 1-2 європейськими мовами.

Тому, стає актуальною проблема підготовки майбутніх фахівців, зокрема цивільного захисту, до іншомовного професійного спілкування. Екстремальні ситуації потребують посилення уваги, оскільки невпинно зростає їх кількість, небезпечність, складність. Професійна підготовка окремих фахівців і груп з надзвичайних ситуацій до діяльності в екстремальних умовах має враховувати сучасні світові тенденції, принципи розвитку всієї системи освіти і професійної підготовки у світі та нашій державі, її теоретико-методологічні й методичні аспекти, зміст і складність завдань, фізичне й психічне навантаження, а також специфічне призначення підрозділів з надзвичайних ситуацій [3, с. 7].

Оволодіння вміннями іншомовного професійного спілкування дозволить фахівцеві цивільного захисту повною мірою використовувати можливості сучасних іншомовних інформаційних джерел для підвищення свого професійного рівня, бути повноправним учасником діалогу із зарубіжними колегами, реалізувати свій професійний потенціал у міжнародних проектах тощо. Означена вище проблема зумовлена низкою виявлених *суперечностей* між: доцільністю обґрунтування розвитку системи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту та недостатнім рівнем її теоретичної та методичної дослідженості; об'єктивними процесами інтеграції в світовий простір та якістю іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту; цілями навчання іноземних мов і реальним рівнем їх досягнення випускниками вищих навчальних закладів; потребою оволодіння фахівцями цивільного захисту вміннями іншомовного спілкування та нерозробленістю відповідного науково-методичного забезпечення.

Аналіз попередніх досліджень. Аналіз наукових джерел засвідчив, що означеній проблемі у галузі освіти приділялася значна увага. Предметом досліджень були проблеми іншомовного спілкування (В. Бухбіндер, І. Глазкова, Ю. Жлуктенко, Г. Китайгородська, О. Кузнецова, Н. Логутіна, Л. Морська, Є. Пассов, Л. Кравчук, С. Ніколаєва, Г. Рогова, В. Скалкін та інші), формування іншомовної

компетентності (Н. Микитенко, Л. Маслак, Л. Дідух), формування професійно спрямованої іншомовної компетентності фахівців (М. Прадівляний, О. Кузнецова, Т. Брик та ін. – екстремальної психології і педагогіки (Ф. Василюк, В. Марищук, М. Левітов, В. Лебедев, К. Платонов, О. Столяренко та ін.). Об'єктом вивчення були теоретичні та методичні засади формування готовності до діяльності в екстремальних умовах (О. Бикова, М. Д'яченко, Л. Кандибович, М. Козяр, Т. Ткаченко, В. Пономаренко, В. Пліско, Я. Повзик, О. Самонов та ін.) . Незважаючи на ґрунтовну розробку у наукових дослідженнях, окремі питання не розв'язані або ж розв'язані лише частково. Це насамперед стосується досліджень системи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту.

Мета статті полягає в обґрунтуванні основних положень моделювання системи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту.

Виклад основного матеріалу. Ідея переходу сучасної освіти до ціннісної парадигми знайшла втілення у низці нормативних документів У Рекомендації N R [98] 6 Комітету міністрів Ради Європи «Про сучасні мови», ухваленій комітетом міністрів на 623-му засіданні заступників від 17 березня 1998 р., де вперше розглядалася проблема навчання іноземних мов у контексті інтеграційних процесів, визначено пріоритетними такі завдання: усвідомлення кожним європейської мовної і культурної різноманітності; заохочення та сприяння ранньому вивченню сучасних мов; забезпечення систематичної послідовності у вивченні мов на різних рівнях освіти; розвиток відповідних форм оцінювання на ранньому етапі вивчення мов; розробка відповідних методик тощо. В Україні у 1995 р. запропоновано вивчення іноземних мов з першого класу, у 1998 р. розроблено Державний стандарт з іноземної мови.

Специфіку гуманітарної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту визначають такі предмети, як історія України, психолого-педагогічні дисципліни, соціологія, культурологія та іноземна мова. Вирішення проблеми результативності навчання вбачають у реалізації особливостей пізнавальної активності курсантів, перша група яких пов'язана зі змістом навчальних дисциплін (специфічний зміст навчальних предметів кожного із циклів сам по собі обумовлює особливості пізнавальної діяльності курсантів; друга – з організацією та методикою викладання (зміст впливає як на змістову сторону методів, та і на форми, прийоми і способи навчання), третя – із психолого-педагогічними особливостями вивчення предметів різних циклів [2, с. 66]. Серед цих проблем дослідження проблеми формування системи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту займає важливе місце.

Основною ідеєю нашого дослідження є аналіз структури та можливостей розвитку системи

професійної іншомовної підготовки. Це вимагає інтегративного підходу, дослідження праць з історії, філософії освіти, методології науки, педагогіки і психології тощо. Водночас, методологічні основи моделювання системи забезпечуються опорою на системний, синергетичний, культурологічний та країнознавчий підходи.

Рівень професійної компетенції майбутнього

фахівця безпосередньо залежить від обсягу накопичених знань, від його здібностей поповнювати свій багаж новою професійно цінною інформацією. Разом з традиційним курсом навчання студенти повинні мати можливість вибирати різні спецкурси з метою отримання поглиблених знань по іноземній мові в рамках спеціальності, що вивчається.

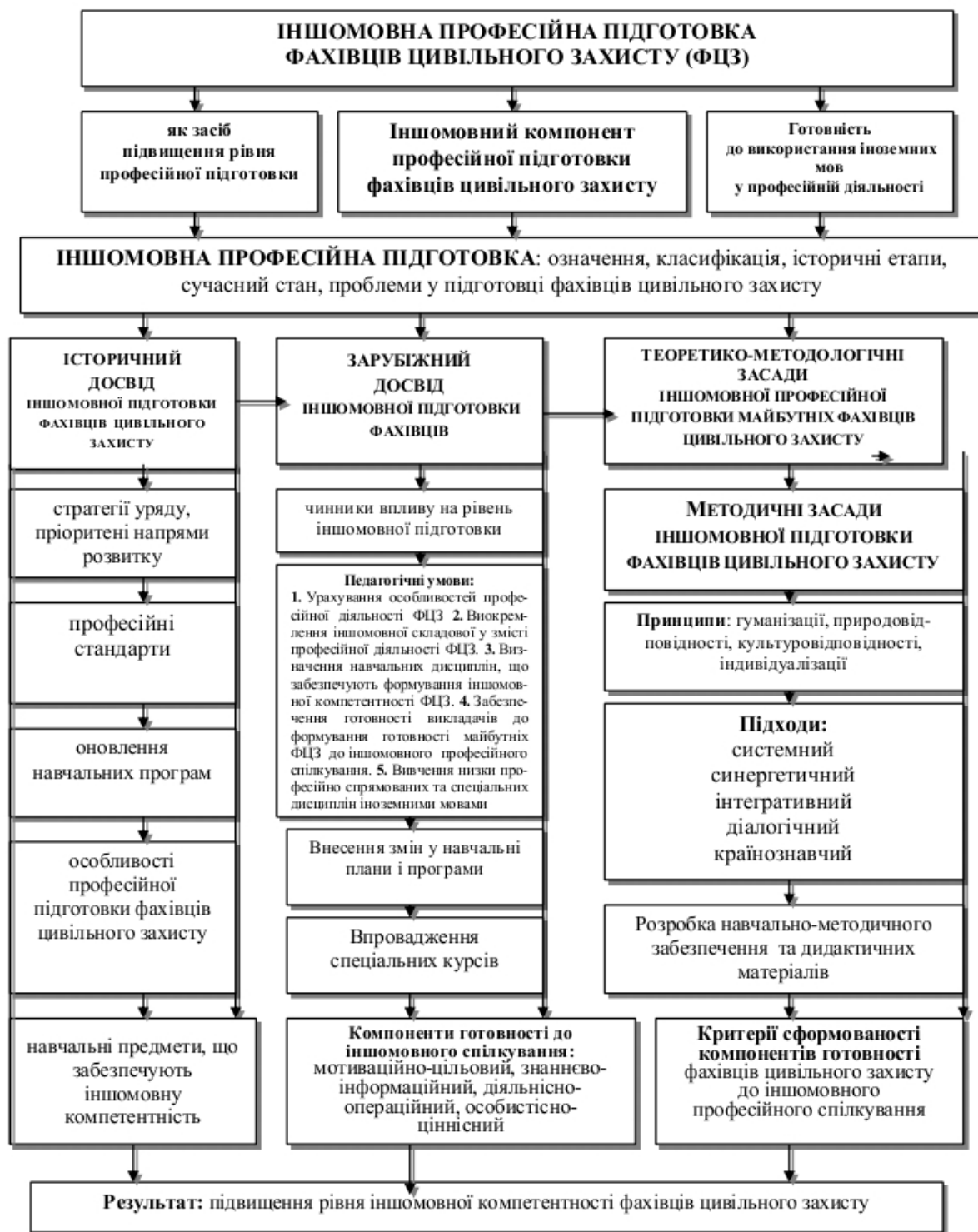

Рис.1. Модель системи іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту

Маючи комунікативну спрямованість і двосторонній зв'язок як з суспільними, так і з спеціальними дисциплінами, предмет «Іноземна мова» вносить свій вклад у виховання особистості майбутнього спеціаліста. Вивчення іноземної мови розширює кругозір і ерудицію студентів, розвиває інтерес до професії, підвищує їх культурний рівень, що також є однією з вимог кваліфікаційних характеристик, зростають професійні та науково-професійні зв'язки з зарубіжними спеціалістами, необхідність безпосереднього обміну науково-технічною інформацією.

Метою іншомовної підготовки майбутнього фахівця є передусім формування особистості, здатної до спілкування із представниками інших мов та культур, прагнучої до саморозвитку і самореалізації, підвищення рівня освіченості й розширення кругозору, з розвиненими комунікативними навичками, що дозволяють їй вільно спілкуватися з партнерами з інших країн.

Сьогодні не береться під сумнів, що фахівець потребує не тільки вузькопрофесійного спілкування, передбаченого програмою навчання іноземній мові у вищому навчальному закладі. Без фонових лінгвокраїнознавчих і культурологічних знань (як загальних, так і професійних) таке спілкування неможливе.

Значущість іншомовного компонента умінь в професійній діяльності зумовлює рівневий підхід до викладання іноземної мови у вищій школі. Він реалізується через діапазон тих функціональних ролей, що можуть виконуватися студентами різної мовної професійної компетенції. Зокрема, виділяють три рівні [1, с. 191]: перший – lower intermediate або elementary – студенти з найелементарнішими знаннями з іноземної мови, у яких викладач, враховуючи надзвичайно обмежений час на викладання іноземної мови, має надолужити прогалини середньої освіти і яких він може познайомити з основами мови професійного спілкування (загальний компонент); другий – intermediate – студенти середнього рівня підготовки, які вивчають всі складові компоненти курсу «іноземної мови професійного спілкування»: предметний, науково-технічний, країнознавчий, мовний, причому як загальні, так і профільні; третій – advanced – незначна кількість студентів з вищим рівнем підготовки, які не лише засвоюють основний курс, а й здатні до поглибленого вивчення мови спеціальності, що дає можливість готувати їх як референтів-перекладачів у визначеній сфері.

Засвоєння мовного матеріалу і досягнення певних ступенів професіоналізму в опануванні іноземною мовою відбуваються значно успішніше, якщо навчальний процес проходить на інтелектуально-емоційному рівні, зокрема, коли перед студентами ставляться певні комунікативні, розумові або професійні завдання. Іноземна мова,

інтегруючись з технічними науками, матеріальним виробництвом та підприємництвом переростає у продуктивну силу, резерв соціально-економічного розвитку суспільства.

Професійна діяльність – інтеграція різних видів діяльності, а знання іноземної мови, а тим більше – кількох мов – безпосередньо впливає на професійний рівень фахівця, причому, чим його вища кваліфікація, тим більше впливає, міжпредметна основа тематичного змісту сфер спілкування навчального предмета «Іноземна мова» забезпечує створення навчального середовища для втілення принципу інтегративності [4, с. 143]. Коли людина повноцінно володіє іноземною мовою, тобто коли вона не думає про правила мови і не перекладає, а мислить і думає цією мовою, тоді іноземна мова є для неї не кодом, а справжнім засобом спілкування та формування відповідних думок.

Зокрема, вивчення професійно спрямованих та спеціальних дисциплін іноземними мовами передбачає не вивчення вузькопрофесійних навчальних курсів, а про освоєння спеціальних знань відповідної галузі у підготовці за напрямками (наприклад, перспектив розвитку галузі, історичних аспектів, ключових тем професійно орієнтованих та спеціальних дисциплін тощо).

Специфікою сьогодення є використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів. Упровадження інформаційних ресурсів мереж Інтернет, їх інтегрування в навчальний процес допомагає реалізувати особистісно-орієнтований підхід, забезпечує індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей, їхнього рівня знань і нахилів, а також дозволяє більш ефективно розв'язувати цілу низку дидактичних завдань [5, с. 4]: формувати вміння й навички вільного читання, безпосередньо використовуючи матеріали мережі різного ступеня складності; розвивати вміння аудіювання на основі автентичних звукових текстів Інтернет, мультимедійних засобів, підготовлених учителем; удосконалювати вміння письмового мовлення; поповнювати активний і пасивний словниковий запас лексикою сучасної іноземної мови; формувати стійку мотивацію іншомовної діяльності.

Окрім вищезгаданих методологічних підходів, моделювання іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту базується на *принципах гуманізації, природовідповідності, культуровідповідності, індивідуалізації та ін.*

Компоненти готовності до іншомовного спілкування майбутніх фахівців цивільного захисту ми визначили як мотиваційно-цільовий, знаннево-інформаційний, діяльнісно-операційний та особистісно-ціннісний. Формування системи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту спирається на розроблені нами **педагогічні умови:**

1. Урахування особливостей професійної

діяльності фахівців цивільного захисту;

2. Виокремлення іншомовної складової у змісті професійної діяльності фахівців цивільного захисту;

3. Визначення навчальних дисциплін, які забезпечують формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців цивільного захисту;

4. Забезпечення готовності майбутніх фахівців цивільного захисту до іншомовного професійного спілкування

5. Вивчення низки професійно спрямованих та спеціальних дисциплін іноземними мовами.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновки, що моделювання системи професійної іншомовної підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту та визначення педагогічних умов дає можливість розробити відповідну модель, яка в системному взаємозв'язку спрямована на підвищення якості підготовки майбутніх фахівців цивільного захисту. Знання іноземних мов впливає практично на всі аспекти професійної діяльності фахівця і залежить від виду професійної діяльності.

Література:

1. Ганиш Е. Г. Рівневий підхід до викладання іноземної мови професійного спілкування у технічному вузі // Проблеми та перспективи розвитку транспортних систем. – К.: КУЕТТ, 2003. – С.191-192.
2. Горохівський О. Є. Формування пізнавальної активності курсантів вищих навчальних закладів Міністерства надзвичайних ситуацій у процесі вивчення спеціальних дисциплін : дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 / Горохівський Олег Євгенійович. — Вінниця, 2006. — 206 с.
3. Козяр М. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки особового складу підрозділів з надзвичайних ситуацій : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04 / Козяр Михайло Михайлович. — К., 2005. — 528 с.
4. Кузнецова О. О. Психологічні особливості словесно-понятійного мислення студентів іноземною мовою // Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. – 2001. – Вип.29. С.141-146.
5. Рацул А. В. Розвиток педагогічних технологій навчання іноземних мов учнів старших класів (друга половина ХХ ст.) – автореф. на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання. – Криворізький державний педагогічний університет, Кривий Ріг, 2009. – 24 с.
6. Худзей О. Актуалізація ідей навчання іноземних мов у спеціалізованих навчальних закладах з їх поглибленим вивченням (кінець ХХ – поч. ХХІ ст.) в умовах масової школи / О. Худзей // Молодь і ринок. Щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2013. – № 2. – С. 133-137.
7. Vovchasta N. The Role of English for Specific Purposes in Lviv State University of Life Safety / Zeszyty Naukowe SGSP nr 54 (2) 2015, Warszawa. P. 113-126.

УДК 81'243

Л.Е. Габрійчук, м. Вінниця, Україна / L. Habriichuk, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: LiudmylaHabriichuk@gmail.com

Л.В. Тульчак, м. Вінниця, Україна / L. Tulchak, Vinnytsia, Ukraine
e-mail: milatvin@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ З ІНШОМОВНИМИ ТЕКСТАМИ ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ В НЕМОВНОМУ ВНЗ

Анотація. В даній статті розглядаються деякі особливості роботи з науково-популярною та науково-технічною літературою у немовному вузі. Читання, по суті, є одним з основних видів мовленнєвої діяльності в самостійній роботі студента. Читання відповідає усім цілям навчання – практичне оволодіння іноземною мовою, вивчення культури країн, мова яких вивчається, є засобом інформаційної, освітньої і професійно-орієнтованої діяльності студента, а також засобом самоосвіти і рекреативної діяльності студента. Окрім цього, читання дозволяє підтримувати і удосконалювати не лише уміння читати, розуміти і інтерпретувати текст, але і фазові логіко-змістові уміння та когнітивні уміння, пов'язані з переробкою смислової інформації. Цілий ряд питань, що стосуються читання та розуміння технічних текстів, цікавлять викладачів іноземних мов технічних університетів. Читання технічних текстів, в широкому сенсі, включає в себе читання технічних текстів пов'язане з текстами з інженерії, включаючи хімію, інформатику, автомобільну техніку, геологію, і т. д. Різноманітність технічних сфер є нескінченно великою, а термінологія розширюється і змінюється щодня. Більше того, навіть в одній сфері для одного й того ж самого предмету чи явища часто використовуються різні терміни, щоб диференціювати продукти виробництва різних виробників. Наведені види вправ і матеріали демонструють різноманітність форм і методів роботи з іншомовними текстами зі спеціальності в технічному вузі. Розглядається роль вибору методів і прийомів роботи у формуванні продуктивних навичок читання та їх вдосконалення на усіх етапах навчання іноземній мові. Деякі питання проаналізовані як в теоретичному, так і в практичному плані.

Ключові слова: іншомовні тексти, тексти зі спеціальності, науково-популярна література, науково-технічна література, немовний вуз, методи роботи, навчання іноземній мові, форми читання.